

Yasalarda Gizlilik

Güney Dinç

Gizlilik", göreceli bir kavram. Gizliliğin ölçütleri, kişiden kişiye, toplumdaki topluma değişiyor. Teknolojinin sağladığı iletişim kolaylıkları bilgi alışverişini hızlandırarak, yasaların koyduğu giz tanımını zorluyor. Bu gelişmeler elbette hukuku da etkiliyor.

Görülüp algılanabilen varlıklar, nesnelere için, yeryüzünde gizlilik diye bir konu kalmadı. Uydular aracılığıyla yürütülen gözlemlerle, yok edici silahlardaki en küçük kıpırdanma, bu olanaktan yararlanan ülkelerce kesintisiz izleniyor. Ekonomik araştırmalar yapıyor. Örneğin, Türkiye'nin tütün, pamuk, fındık, ayçiçeği üretimi, daha tarlada iken, uyduların derlediği bilgilerle gerçeğe yakın olarak saptanabiliyor. Bilinen ya da kolayca öğrenilen konularla gizli saymak, çağın akışına ters düşen tutarsızlıklar oluyor.

BATIDA DEVLET SA YDAMLAŞTIRILIRKEN...

Gizliliğin en geçerli ölçütü, kamu yararındır. Kişinin kendisiyle bütünleştiği, özel yaşamının dışı vurulmasında kamusal çıkarlar bulunmadığı için, hukuk, özel yaşamı korumaktadır. Toplum yönetiminin ise, en ince ayrıntılarına kadar yurttaşlarca bilinmesi gerekir. Demokratik denetim böyle kurulur. Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerde, bir süreden beri topluluğun benimsediği "*Kişilerin yürütmeye karşı korunması*" ilkeleri doğrultusunda, devleti insana yabancılaştıran engeller kaldırılarak, kamu yönetiminde açıklığa gidilmektedir. Yeni gelişmelerin en önemlilerinden birisi, dilekçe hakkının genişletilmesi yoluyla, yurttaşların, devletten her çeşit bilgiyi istemeye yetkili kılınmalarıdır. Devlet, yurttaşlar için, genel bilgi bankası durumuna getirilmektedir. Ancak, "*kamu güvenliği, başkalarının özel yaşamının korunması, buluş ve patent haklarına*

el atılmaması." gibi nedenlerle, bilgi verme yükümlülüğü yumuşatılmakta veya büsbütün kaldırılmaktadır. Batı'da devlet saydamlaştırılırken, Türkiye'de yurttaşlar her yönüyle geçirgen durumuna getirilmekte, devlet, kapalı kutu olma görünümünü sürdürmektedir.

1926 yılından beri yürürlükte bulunan Türk Ceza Yasası'nın değiştirilmesi amacıyla hazırlanan tasarı, böyle bir yaklaşımın ürünüdür. Tamamlanınca-

Avrupa Konseyi'ne üye ülkelerde, kamu yönetiminde açıklığa gidilmektedir. Yeni gelişmelerin en önemlilerinden birisi dilekçe hakkının genişletilmesi yoluyla yurttaşın devletten her çeşit bilgiyi istemeye yetkili kılınmalarıdır... Batıda

saydamlaştırılırken, Türkiye'de yurttaşlar her yönüyle geçirgen duruma getirilmekte, devlet, kapalı kutu olma görünümünü sürdürmektedir.

ya kadar gizli tutulan ve kamuoyuna açıklanmasından sonra çok eleştirilen tasarı, çağdaş hukuk anlayışıyla birlikte, güncel teknolojinin de gerisinde kalmıştır. Sanki zaman hiç ilerlememiş gibi, altmış yıl öncesinin "devlet sırrı" kavramları aynen korunmuştur. T.C.Y.'nin 132-138. maddeleri arasında, devletin gizli ya da güvenliğe ilişkin bilgi ve belgelerini edinmek, bunları yayınlamak, çok ağır yaptırımlar gerektiren suçlar olarak tanımlanmaktadır. Bu maddeler yalnız basın için değil, bilim-

sel araştırma yapacaklar için de, aşılamayacak engeller koymaktadır. Ancak ne ceza yasasında, ne de başka yasalar da, gizliliğin, açık bir tanımı yapılmamıştır.

T.C.Y.'nin 132. maddesinin 2. bendinde, "*Gizli kalması devletin emniyeti ve...menfaatleri icabından olan malumatı istihsal eden kimse, üç seneden on seneye kadar ağır hapis ile cezalandırılır.*" diyor. Aynı maddenin 3. bendinde, "*selahiyetli makamların neşir ve işaasını menettiği malumatı istihsal eden kimseye...*" iki yıldan sekiz yıla kadar ağır hapis cezası verilmesi öngörülüyor.

T.C.Y.'nin 137. maddesinde, "*selahiyetli makamların neşir ve işaasını menettikleri malumatı ifşa eden kimse, üç seneden aşağı olmamak üzere, ağır hapisle cezalandırılır.*" deniliyor.

Görüldüğü gibi, cezaların ağırlığına karşın, suç tanımları son derece soyuttur. Hemen her belgenin, iç ya da dış güvenlikle bağlantılı olduğu ileri sürülebilir. En önemsiz yazışmaların uluslararası siyasal çıkarlarla ilgili olduğu savlanabilir. Aynı maddelere dayanarak, eleştirilmekten çekinen siyasal iktidarlar, "gizlilik" güvencesi altında, kamuoyu denetimini işlemez duruma düşürebilirler. Bu koşullarda gazetecilik yapıp bilgi iletişimini sağlamak, gerçekten yüreklilik isteyen bir görevdir.

A.B.D. Başkanı L. Johnson'un 5 Haziran 1964'te Başbakan İsmet İnönü'ye yazdığı ünlü mektubun yayımlanmasıyla başlayan hukuksal tartışma nedeniyle, Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nin 20.4.1967 günlü kararında aşağıdaki değerlendirmeler yapılmıştı:

"T.C.K. 132. maddenin 2. fıkrası, 1930 İtalyan Ceza Kanunu'nun 256. maddesinden aynen alınmış olup, amacı, devletin şahsiyetini ve dolayısıyla emniyetini korumaktır. Burada korunan şey, sağlanan bilginin sır olması değil, devletin güvenliği ve siyasal menfaatleridir.

T.C.K.'nin 136. maddesi ise, kal-

yan Ceza Kanunu'nun 261. maddesinden aynen alınmıştır. Maddede;.. devletin emniyeti, milli veya milletlerarası menfaatleri icabı gizli kalması lazım gelen bilgileri açıklama ayrı bir suç sayılmıştır."

Böylece Yargıtay 1. Ceza Dairesi, gazetecinin mektup örneğini edinmesini ayrı bir suç, bunun yayınlanmasını öncekinden bağımsız ikinci bir suç olarak değerlendirmiştir. T.C.Y.'nin değindiğimiz maddeleri, 1936 yılında yapılan değişimle yürürlüğe konmuştur. Kaynak İtalyan Yasası, faşist Mussolini yönetiminin güvenceleri arasındaydı. O günden bu yana demokrasi anlayışı, kamuoyunun önemi, kitle iletişimindeki ilerlemelere koşut olarak yeni boyutlar kazandı. Ceza yasası tasarısı, bu gelişmeleri gözardı ederek, ufak tefek değişimlerle, yürürlükteki kuralları olduğu gibi koruyor. Üstelik, yargı güvencesi açısından, son derece sakıncalı bir yöntem getiriyor. Bakanlar Kurulu'na ait işlemlerin gizliliğini araştırmak için, yargıcın, "... hükümetten gelecek gerekçeyi değerlendirdikten sonra kararını vermesini...", öngörüyor. Böylece yargı,

gizliliği koyan yürütme organının gerekçelerine bağımlı kılıyor.

"GİZLİLİK"

Yasalarda gizliliğin tanımı bulunmasına karşın, "Gizlilik Dereceli Evrak ve Gerecin Güvenliği Hakkındaki Esaslar" ı belirleyen 13 Mayıs 1964 günlü ve 3/3048 sayılı Bakanlar Kurulu' Kararnamesi'nde, aşağıdaki tanımlar yapılmaktadır:

"a- Çok Gizli

İzinsiz açıldığı takdirde milli yararlaraya hayati bakımdan son derecede büyük zararlar verecek olan ve güvenlik yönünden olağanüstü önem taşıyan mesaj, doküman için... kullanılır. .

b- Gizli

İzinsiz açıldığı takdirde milli güvenliğimizi,, prestij ve menfaatlerimizi ciddi surette zedeleyecek ve diğer bir yabancı devlete yararlar sağlayacak nitelikteki mesaj, doküman... için kullanılır."

Yeterli olmamakla birlikte yukarıdaki tanımlar bile, T.C.Y.'ndan ve yeni tasarıdan çok daha somut ölçüler ver-

mektedir. Üstelik bu tanımlara rağmen, hiç gerekmediği halde resmi yazılara "gizli" damgasının vurulması, özellikle son yıllarda yaygınlaşan bir alışkanlık oldu. 1981 yılı sonlarında Başbakan Bülent Ulusu'nun yayınladığı 66 sayılı genelgede "...evraklara gelişigüzel ve lüzumundan daha yüksek gizlilik derecelendirilmesi..." eleştiriliyor, "..çoğu zaman da gizlilik uygulamalarında gereken dikkat ve itinanın gösterilmediği.." belirtiliyordu. Bu belgenin de ortaya koyduğu gibi, bakanlık örgütlerinin, kamu kuruluşlarının gizlilik anlayışı, basına" ve yurttaşlara güvenilir ölçüler vermemektedir.

2577 sayılı İdari Yargılama Yöntemleri Yasası'nın 20/4. maddesinde, ".. idarece gönderilen gizli belge ve dosyalar taraf veya vekillerine incelettilmez." deniliyor. Bu kurala yaslanan kamu yöneticileri, mahkemelere sundukları kanıtlara, hatta yanıt ve temyiz dilekçelerine "gizli" damgası vuruyorlar. Böylece niteliğini bilmedikleri kanıtlara göre davalarını yürütmek zorunda kalan yurttaşlar, savunma güvencelerinden yoksun bırakılıyorlar.

YASAKLAR ZİNCİRİNE YENİ HALKALAR

Yaşanan gerçeklen gizlemek, düşünce ve eylemde tekdüzeliği sağlamak amacıyla, yasaklar zincirine yeni halkalar ekleniyor. "Sinema ve Müzik Eserlerinin Denetlenmesi" hakkındaki yönetmeliğin 9. maddesinde, içeriği suç oluşturmaya bile, "..dış siyasete aykırı, milli kültüre, örf ve adetlerimize uygun olmayan film, video ve müzik eserlerinin gösterilmesine ve icrasına izin verilmez." deniyor. Denetleme Kurulu'nun ve onu görevlendiren siyasal iktidarın benimsemediği görüşler, kamu gücü kullanılarak yurttaşlardan gizleniyor. Böylece iletişim ve haber alma özgürlüğü kısıtlanarak, yöneticilerin siyasal beklentilerine uygun düşmeyen yapıtlara, topluma ulaşma olanağı tanınmıyor.

Anayasa'nın 28. maddesinde "Basın hürdür, sansür edilemez." kuralı yer alıyor. Öte yandan, düşüncelerin açıklanmasından başlayarak, o kadar çok engel ve yasak konuyor ki, insanlar, kendi özvarlıklarını sansürden geçirmek zorunda kalıyorlar. Günümüzde alışılmamış boyutlara varan gizlilik, devlet sırlarını korumayı değil, eleştiri ve tartışma yollarını kapatmayı amaçlıyor.

